

Arap
Camii'nin
minaresi

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvarsarıyî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, II, 30; Celâl Esat Arseven, *Eski Galata ve Binaları*, İstanbul 1329, s. 46-51; T. Öz, *Zwei Stiftungsurkunden Sultan Mehmed II.*, İstanbul 1935, s. IX; *Fâtiḥ Vakfiyeleri*, Ankara 1938, vr. 45^a-46^b, s. 202; vr. 318^a-320^b, s. 258; D'Alessio, *Le Pietre Sepolcrali di Arab Ğiami*, Genova 1942; B. Palazzo, *L'Arap Djami ou Eglise Saint-Paulà Galata*, İstanbul 1946; W. Müller-Wiener, *Bildlexikon zur Topographie İstanbuls*, Tübingen 1977, s. 79-80; J. Ebersolt, "Arab Djami et ses sculptures byzantines", *Mission Archéologique de Constantinople*, Paris 1921, s. 38-44; F. W. Hasluck, "The Mosques of the Arabs", *The Annual of the British School at Athens*, XXII, London 1916-18, s. 157-174; M. Canard, "Les expéditions des Arabes", *JA*, 208 (1926), s. 94-95; S. Eyice, "Arab Camii", *İst.A*, II, 936-947.

SEMAVİ EYİCE

vanı yaptırmıştır. Arap Camii'nin 1913-1919 yıllarında Giritli Hasan Bey idaresinde büyük ölçüde tamirine girilerek çatısı kaldırılmış, avlu tarafındaki duvarı indirilip daha ileri alınmış, yeni bir son cemaat yeri yapılmış, içerideki mahfiller ahşap direkler üzerine yeniden inşa edilmiştir. Bu arada döşemenin altında bulunan XIV-XV. yüzyıllara ait yüzden fazla İtalyan mezar taşı Arkeoloji Müzesi'ne kaldırılmıştır. Minarenin alt kısmındaki duvarda da kiliseden kalma fresko resimlere rastlanmıştır. Mihrabın solundaki hücre "Mesleme'nin çilehanesi" olarak düzene konmuş, dışarıda ise kaldırılan hünkâr mahfil merdiveninin yerinde rüya ile keşfedildiği söylenen bir Arap Baba merkadi düzenlenmiştir.

Minarenin altındaki geçitte görülen tuğla duvar kalıntıları Bizans devrine aittir. Dikdörtgen biçiminde uzun bir yapı olan caminin son cemaat yeri 1913 yılında Arap mimarisi üslûbunda yapılmıştır. Kible tarafındaki kısım, tonozlarındaki kaburgalardan anlaşıldığı gibi gotik üslûptadır ve Latin kilisesinden kalmıştır. Bu kısma bitişik olan minare de altındaki gotik kemerli geçidi ile aynı devirdendir. Kulenin üçüz pencereleri kısmen örülerek mazgal haline getirilmiştir. Mihrap ve hünkâr mahfil ile yan kapıların dış çerçeveleri barok üslûpta olduklarına göre Sâliha Sultan'ın tamirinden kalmış olmalıdır. Bunlar, kible duvarına komşu bazı pencerelerden kalan izlerden görüldüğü gibi daha önce gotik biçimde iken tamirlerde değiştirilmiştir. Caminin bitişiginde bulunduğu bilinen Ali Paşa'nın hayratı 1106 (1694-95) tarihli çeşme ise bugün mevcut değildir. Fakat cami duvarına bitişik kitâbesiz iki çeşme bulunmaktadır.

ARAP EKONOMİK BİRLİĞİ KONSEYİ

(مجلس الوحدة الاقتصادية العربية)

Arap Birliği'ne üye ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri düzenleyen kuruluş.

Arapça adı Meclisü'l-vaḥdeti'l-iktisâdiyyeti'l-Arabiyye'dir (İng. Council of Arab Economic Unity). Arab Birliği Teşkilâtı Ekonomik Konseyi'nin aldığı bir kararla Haziran 1957'de, Arap Birliği'ne üye ülkeler arasında ekonomik ilişkileri düzenlemek, geliştirmek ve ekonomik bütünlüşmeyi sağlamak amacıyla kurulmuştur. İlk toplantısını 1964 yılında yapan konseye şimdiye kadar ana sözleşmeyi imzalayarak onaylamış bulunan Mısır (1964), Irak (1964), Suriye (1964), Ürdün (1964), Yemen Arap Cumhuriyeti (1967), Küveyt (1968), Sudan (1969), Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti (1974), Birleşik Arap Emirlikleri (1974), Somali (1975), Libya (1975), Moritanya (1975) ve Filistin Kurtuluş Teşkilâtı (1975) üye olmuşlardır. 1979 yılına kadar Kahire'de bulunan dâimî merkezi, Mısır'ın Arap Birliği üyeliğinin, İsrail'le yaptığı Camp David Antlaşması'ndan sonra askıya alınması üzerine Amman'a nakledilmiştir.

Üye devletler arasında insanların, sermayenin, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını hedef alan kuruluşun organları bakanlar düzeyinde konsey, ekonomik ve idarî komisyonlar ile genel sekreterlikten ibarettir. Üye ülkelerin genellikle ekonomi, ticaret ve maliye bakanlarından oluşan temsilcilerinin meydana getirdiği konsey yılda iki defa toplanır ve her üye ülke temsilcisi sıra ile başkanlığı yürütür. Birer uzmanlık kuruluşu olan dâimî komisyonlar gümrük, para-maliye ve eko-

nomik işler alanlarında faaliyet gösterirler. Konseyin dâimî istişare ve teknik bürosu olan genel sekreterlik ise alınan kararların uygulanması ve takibi ile ilgilendir; çalışma programlarını hazırlamak, üye ülkelerin ekonomik problemleri ile ilgili araştırmalarda bulunmak ve yayın yapmak gibi görevleri yürütür.

Değişik alanlarda önemli faaliyetlerde bulunan konsey, 13 Ağustos 1964'te, üye ülkeler arasında gümrüklerin kaldırılması ve ticaretin serbest bırakılması amacıyla yönelik Arap Ortak Pazarı'nın kurulmasına karar vermiş ve Irak, Libya, Moritanya, Ürdün, Suriye, Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti ile Mısır bu kuruluşta üye olmuşlardır. 1965 yılı başından 1970 yılı sonuna kadar devam eden hazırlık döneminde, üye devletler arasında ticaret serbestisinin uygulanabilmesi yönünde önemli mesafeler alınmış olup 1971'de başlayan ikinci dönemde ise gümrük birliğinin kurulmasına çalışılmaktadır. Arap Ekonomik Birliği Konseyi, Arap Ortak Pazarı'nın kuruluşunu gerçekleştirmenin yanında, üye ülkeler arasında ekonomik birliğin tesisi için bazı çok taraflı antlaşmaların imzalanması, ortak teşebbüslere işlerlik kazandırılması, ortak işletmelerin kurulması ve ihtisas federasyonlarının teşkilâtlandırılması gibi faaliyetlerde de bulunmuştur. Bu faaliyetlerin dışında ekonomik birliğe yönelik malî politikaların koordine edilmesi, sosyal güvenlik, gümrük ve yatırım mevzuatının birbirine yaklaştırılması gibi konularda da çalışmalar yapmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Gassân Yûsuf Mezâhim, *el-Munazzamâtü'l-'Arabiyyetü'l-müteḥaḥşışa fi nütâkı Ğami'ati'd-düveli'l-'Arabiyye*, Kahire 1976, s. 571; Ğami'ati'd-düveli'l-'Arabiyye (Merkez Dirâsâti'l-vaḥdeti'l-Arabiyye), Beyrut 1983, s. 1003; Müfid Mahmûd Şibah, *Ğami'ati'd-düveli'l-'Arabiyye*, Kahire 1987, s. 402; *The Middle East and North Africa 1988*, London 1987, s. 220; *Miṣâk Ğami'ati'd-düveli'l-'Arabiyye ve ehemmu enzimetiḥâ* (Ğamiatiü'd-düveli'l-Arabiyye), Tunus, ts., s. 162.

HALİT EREN

ARAP SÂLİH EFENDİ

(XIX. yüzyıl)

Zâkirbaşı, bestekâr.

Doğumu, tahsili ve ölümü hakkında herhangi bir bilgi bulunmamakta ise de hayatının büyük bir kısmını İstanbul'da geçirdiği bilinmektedir. Yedikule'de Halvetiyye'den İmrahor (Mîrahur) Tekkesi'ne